

Карам Муайяд Ахмед
ORCID 0000-0002-3250-2366

аспірант,
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
пр. Центральний, 59а, 93406, м. Сєвєродонецьк, Україна,
nm_chernukha@ukr.net

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розкрито концептуальні підходи до процесу формування компетентностей студентів мистецьких спеціальностей. Розкрито сутність понять «компетентність», «естетична компетентність», «естетична компетентність студентів мистецьких спеціальностей». Подано авторське визначення поняття «естетична компетентність студентів мистецьких спеціальностей», яке розглядається як інтегральне особистісне утворення, що характеризується здатністю індивіда сприймати, оцінювати й усвідомлювати прекрасне. Визначено складові компоненти естетичної компетентності студентів мистецьких спеціальностей (естетичне сприймання, естетичні почуття, естетичні потреби, естетичні смаки, естетичні ідеали). Окреслено особливості компетентнісного підходу в контексті мистецької освіти. Подано характеристику основних художньо-графічних компетентностей студентів мистецьких спеціальностей, як от: інтегральної, спеціальної, методичної, проектної та естетичної. Наведено перелік якостей якими має володіти майбутній фахівець в галузі мистецької освіти.

Ключові слова: естетична компетентність; компетентнісний підхід; компетентність; майбутні фахівці; мистецька освіта.

© Карам М.А, 2019

<https://doi.org/10.28925/2312-5829.2019.3-4.9299>

Вступ. Аналіз основних тенденцій розвитку мистецької освіти в Україні свідчить про те, що в сучасних умовах активізується процес пошуку нових стратегій та інноваційних технологій, призначенням яких є підготовка фахівців широкої

професійної компетентності. Остання включає не лише кваліфікацію, визначену системою набутих знань, умінь і навичок, але й базові якості особистості, універсальні вміння й здібності, які характеризуються ширшою сферою свого застосування.

Головною метою освітнього процесу для студентів мистецьких спеціальностей є їх всебічний розвиток та озброєння суттєво важливими компетентностями, теоретичними знаннями та практичними навичками, здатністю творчо мислити, практично вдосконалювати власні індивідуальні можливості. Тільки такий фахівець може працювати на належно високому професійному рівні, створюючи оригінальні, нові за художнім рішенням мистецькі твори. Тож, компетентності в галузі мистецької освіти виступають здатністю успішно задовольняти індивідуальні й соціальні потреби, практично діяти й виконувати поставлені завдання. Тим самим у компетентнісному підході закладається ідеологія мистецької освіти, основою якої є сучасні вимоги до ринку праці, зміна соціального замовлення, орієнтованого на рівень готовності випускника до виконання основних виробничих функцій та самореалізацію особистості через художньо-графічну діяльність.

При цьому, як слушно зазначає О. Стукалова, має бути створена особлива освітня система, сфокусована на пріоритетах студентів, на глибокому засвоєнні ними гуманітарного знання з опорою на виховний потенціал мистецтва. Це сприятиме якісним змінам у змісті мистецької освіти, подоланню в суспільстві споживацького ставлення до культури й розвитку в майбутніх фахівців мотивів і навичок самореалізації в культуротворчій діяльності (Стукалова О., 2011, с. 111).

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження дає підстави стверджувати, що в останні роки помітно зростає науковий інтерес до означеної проблематики. У цьому плані значний внесок зробили такі науковці, зокрема: компетентнісний підхід був предметом досліджень О. Жука, І. Зимньої, О. Локшиної, Г. Ломакіної, В. Лугового, О. Малихіна, Дж. Равена, І. Родигіної, Л. Хоружої, В. Хутмахера та ін. Проблему розвитку естетичної компетентності особистості у своїх працях досліджували Г. Єрмоленко, Л. Гарбузенко,

О. Гайдамака, Л. Кликова, Л. Масол, Л. Михайлова, С. Перре, І. Ревенко, Г. Сотська, О. Стукалова, Ю. Стюард, В. Фалько, С. Чернишова, О. Шокот та ін.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні значення компетентнісного підходу в професійному становленні студентів мистецьких спеціальностей.

Трансформація змісту мистецької освіти в контексті компетентнісного підходу характеризується певними особливостями, а саме: формується нове уявлення щодо набору компетентностей художників та художників-педагогів, визначається сутність кожної з них; акцентується на змісті навчальних дисциплін, який може забезпечити формування визначених компетентностей; встановлюються рівні та показники сформованості різних компетентностей на кожному етапі навчання; розробляються системи контролю та корекції процесу формування компетентностей студентів мистецьких спеціальностей.

Отже, компетентнісний підхід у мистецькій освіті дає змогу: перейти від орієнтації на відтворення знання до його організації та застосування в різних умовах; покласти в основу фахової підготовки студентів мистецьких спеціальностей стратегію підвищення її гнучкості на користь розширення можливостей працевлаштування; висунути як пріоритетні міждисциплінарно- інтегровані вимоги до результатів навчального процесу; зорієнтувати фахове навчання на різноманітні професійні та життєві ситуації.

Компетентність – це цілісна якість особистості, яка ґрунтується на знаннях, уміннях, навичках і визначає її здатність якісно виконувати ту чи ту діяльність, має елемент готовності до нестандартних ситуацій, обумовлений особистісною характеристикою людини, впливом внутрішніх чинників, а саме – досвіду, цінностей, під дією яких відбувається перехід від якісних знань до якісної діяльності (Зимняя І., 2004).

У західноєвропейських дослідженнях розрізняються «м'які» та «жорсткі» компетентності. «Жорсткі» стосуються специфічних якостей індивіда, визначають ключові знання, уміння й здібності, без яких не виявляється можливим виконання тої чи тої діяльності. «М'які» компетентності лише впливають на процес і результат виконання певної діяльності й характеризують особистісні риси, цінності й стилі її

здійснення (S. Parry, 1996). Із огляду на таке тлумачення, художньо-графічні компетентності належать до групи «жорстких».

Художньо-графічні компетентності студентів мистецьких спеціальностей.

Водночас професійна компетентність студентів мистецьких спеціальностей може бути представлена набором окремих компетентностей, а саме:

Інтегральна компетентність – передбачає розв’язання складних спеціалізованих завдань та практичних проблем у галузях образотворчого й декоративно-прикладного мистецтва, що передбачає застосування спільних теорій, положень і методів.

Спеціальна компетентність віддзеркалює наявність системи фундаментальних знань і вмінь з дисциплін предметної спеціалізації. У зв’язку з цим важливо, щоб студенти оволодівали спеціальними прийомами художньо-графічної діяльності (художні знання, спеціальні практичні уміння та навички в конкретних видах образотворчого мистецтва).

Методична компетентність ґрунтується на якісній спеціальній (фундаментальні знання з базового предмета) і дидактичній основі. Саме тому поряд із оволодінням знаннями з гуманітарних, професійно-орієнтованих дисциплін студентів мистецьких спеціальностей необхідно залучати й до художньо-педагогічної діяльності з метою відпрацювання методик викладання образотворчого мистецтва, проведення занять на основі сучасних педагогічних технологій, до моделювання навчального процесу на основі взаємозв’язку й наступності змісту професійної художньо-педагогічної освіти (загальнохудожньої, спеціальної).

Проектна компетентність зорієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на їхнє творче практичне застосування й набуття нових шляхом виконання творчих завдань (індивідуальних та групових). Така компетентність сприяє набуттю досвіду художнього й міжособистісного спілкування, допомагає переборювати психологічні бар’єри в процесі спільної творчості, дає змогу розв’язувати проблеми та завдання з перспективою на майбутню самостійну діяльність, сприяє самоактуалізації та самореалізації, розвитку мотиваційно-ціннісної та емоційно-інтелектуальної сфер

особистості; передбачає поетапну дослідницько-пошукову роботу студентів (Кудренко Д., 2017, с. 137–141).

Естетична компетентність студентів мистецьких спеціальностей передбачає формування професійних якостей, ключовими елементами яких виступає освіченість у сфері мистецтва, творче мислення й світоглядні настанови. Вона забезпечує не тільки належне засвоєння певного змісту й формування відповідних знань, умінь і навичок у студентів, а насамперед розвиток їх творчої індивідуальності, моральної свідомості та становлення готовності здійснювати професійну діяльність на високому рівні. Це означає, що така компетентність має забезпечувати, насамперед, реалізацію провідних цілей мистецької освіти – формувати креативну особистість.

Виходячи з концепції креативності Дж. Гілфорда і Е. П. Торренса вважаємо, що естетична компетентність студентів мистецьких спеціальностей має передбачати здатність та готовність художників і художників-педагогів до виявлення проблем, акумулювання різних ідей, до гнучкого реагування на різні професійні обставини; до прояву оригінального художнього мислення; до вдосконалення художніх завдань; до збагачення свого досвіду, тобто до реалізації аналізу та синтезу мистецьких ідей (Гілфорд Дж., 1965).

З точки зору мистецької освіти естетичну компетентність слід розглядати як оцінну категорію, яка визначає здатність студентів успішно виконувати свої повноваження, здійснювати зізнанням справи художню та художньо-педагогічну діяльності, повсякчас збагачувати свої знання, критично мислити, обґрунтовано висловлювати свою думку, захищати власну професійну позицію. Окрім того, така компетентність має охоплювати такі якості, як ініціатива, співдружність, уміння вчитися, гнучко реагувати на нові обставини. Вона повинна включати не тільки професійні знання, навички й досвід у певній спеціальності, а й ставлення до справи, здатність ефективно використовувати знання й уміння, а також особистісні якості під час вирішення професійних завдань; розкриває реальну здатність досягати мети.

Варто зазначити, що за період свого навчання студенти мистецьких спеціальностей удосконалюють уже набуті за попередні роки навчання компетентності (предметні, соціальні, загальнокультурні, правові, ІТ-

компетентності, здоров'язбережувальні, компетентність саморозвитку тощо) та оволодівають широким спектром новітніх предметних або предметно зорієнтованих компетентностей, безпосередньо пов'язаних із обраною спеціальністю. Безумовно, кожен різновид компетентностей відіграє певну роль у становленні професіонала-фахівця. Та для студентів мистецьких спеціальностей, на нашу думку, стрижневими повинні бути саме ті, які прямо пов'язані зі специфікою їхньої діяльності.

Висновки. Зважаючи на такий контекст, естетична компетентність включає такі складові: естетичне сприймання (здатність виділяти в мистецтві та житті естетичні якості, образи і переживати естетичні почуття); естетичні почуття (емоційні стани, що виникають у процесі оцінного ставлення людини до явищ дійсності й мистецтва); естетичні потреби (у спілкуванні з художньоестетичними цінностями, в естетичних переживаннях); естетичні смаки (здатність оцінювати твори мистецтва, естетичні явища з позиції естетичних знань, ідеалів); естетичні ідеали (зумовлені уявленнями особистості про досконалу красу природи, здібності, уміння в галузі мистецтва).

Естетичну компетентність ми розглядаємо як інтегральне особистісне утворення, що характеризується здатністю індивіда сприймати, оцінювати й усвідомлювати прекрасне у повсякденному житті, природі, мистецтві та забезпечує можливість естетично освоювати дійсність за законами краси, адаптацію, самореалізацію його у суспільстві.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у визначенні особливостей впливу компетентнісного підходу на розвиток естетичної компетентності студентської молоді.

Література

- Гилфорд Дж. Три стороны интеллекта / Дж. Гилфорд; пер. с англ. Э. А. Голубевой // Психология мышления / ред. А.М. Матюшкина. Москва : Прогресс, 1965. С. 443–456.
- Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно – целевая основа компетентного подхода в образовании. Авторская версия [Текст] / И.А. Зимняя. М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов. 2004. – 40с.

- Кудренко Д.О. Дидактичні умови формування художньо-графічних компетентностей студентів мистецьких спеціальностей / Д.О. Кудренко // Педагогічний альманах. 2017. Вип. 35. С. 136–142.
- Стукалова О.В. Педагогические особенности профессионального становления будущих специалистов в сфере культуры и искусства // Психология образования в поликультурном пространстве. 2011. № 15. Т. 3. С. 109–115.
- Parry S.B. The quest for competencies: competency studies can help you make HR decision, but the results are only as good as the study / S.B. Parry // Training. – 1996. P. 33.

References

- Gilford, Dzh. (1965), Tri storony intellekta [Three sides of the intellect]. per. s angl. Je. A. Golubevoj. Psihologija myshlenija. Moskva : Progress, 443–456 (rus).
- Zimnjaja, I.A. (2004), Kljuchevye kompetentnosti kak rezul'tativno – celevaja osnova kompetentnosnogo podhoda v obrazovanii. Avtorskaja versija [Key competencies as an effective target basis for a competence-based approach in education. Author's version]. M.: Issledovatel'skij centr problem kachestva podgotovki specialistov, 40 (rus).
- Kudrenko, D.O. (2017), Dydaktychni umovy formuvannja khudozhnjo-ghrafichnykh kompetentnostej studentiv mystecjkykh special'nostej [Didactic conditions for the formation of artistic and graphic competences of students of artistic specialties]. Pedagogichnyj almanakh, Vyp. 35, 136–142 (ukr).
- Stukalova, O.V. (2011), Pedagogicheskie osobennosti professional'nogo stanovlenija budushhih specialistov v sfere kul'tury i iskusstva [Pedagogical features of the professional development of future specialists in the field of culture and art]. Psihologija obrazovanija v polikul'turnom prostranstve, Vyp. 15, T. 3, 109–115 (rus).
- Parry, S.B. (1996), The quest for competencies: competency studies can help you make HR decision, but the results are only as good as the study. Training, 33 (eng).

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД КАК ФАКТОР ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ СТУДЕНТОВ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Карам Муайяд Ахмед, аспирант,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля,
пр. Центральный, 59а, 93406 Северодонецк, Украина, nm_chernukha@ukr.net

В статье раскрыто концептуальные подходы к процессу формирования компетентностей студентов художественных специальностей. Раскрыта сущность понятий «компетентность», «эстетическая компетентность», «эстетическая компетентность студентов художественных специальностей». Представлено авторское определение понятия эстетическая компетентность студентов художественных специальностей, которое рассматривается как

интегральное личностное образование, характеризующееся способностью индивида воспринимать, оценивать и осознавать прекрасное. Определены компоненты эстетической компетентности студентов художественных специальностей (эстетическое восприятие, эстетические чувства, эстетические потребности, эстетические вкусы, эстетические идеалы). Определены особенности компетентностного подхода в контексте художественного образования. Дана характеристика основных художественно-графических компетенций студентов художественных специальностей, как: интегральной, специальной, методической, проектной и эстетической. Приведен перечень качеств которыми должен обладать будущий специалист в области художественного образования.

Ключевые слова: будущие специалисты, эстетическая компетентность, компетентностный подход, компетентность, художественное образование.

COMPETENT APPROACH AS A FACTOR OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF STUDENTS OF ARTISTIC SPECIALTIES

Karam Muayyad Ahmed, Postgraduate student, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Central Ave 59-a, Severodonetsk, Ukraine 93406, nm_chernukha@ukr.net

The study deals with the conceptual approaches to the process of formation of competences of students of artistic specialties. The main goal of the educational process for students of artistic specialties, which consists in the comprehensive development and arming of essentially important competencies, theoretical knowledge and practical skills, the ability to think creatively, to improve practically their own individual abilities is determined. The ideology of artistic education is characterized in terms of a competent approach. The essence of the concepts of «competence», «aesthetic competence», «aesthetic competence of students of artistic specialties» are revealed. The author's definition of the concept of aesthetic competence of students of artistic specialties, which is considered as an integral personality education, characterized by the ability of an individual to perceive, appreciate and realize beautiful is presented. The components of aesthetic competence of students of artistic specialties (aesthetic perception, aesthetic feelings, aesthetic needs, aesthetic tastes, aesthetic ideals) are determined. The features of a competent approach in the context of artistic education are outlined. The description of the main artistic and graphic competences of students of artistic specialties is given, as: integral, special, methodical, design and aesthetic. The list of qualities that a future specialist in the area of artistic education should possess (initiative, commonwealth, learning ability, reaction flexibility and thinking) are presented. The importance of improving the competences already acquired in previous years (subject, social, general cultural, legal, IT competencies, health-saving, competence of self-development, etc.) are emphasized.

Key words: aesthetic competence, artistic education, competence approach, competence, future specialists.